

BARNEOMBUDETS 10-ÅRSJUBILEUM

2. september 1991

Statsminister Gro Harlem Brundtland:

10-årsjubileer er ikke blant de mest høytidelige vi feirer. Likevel er det mange grunner til å feire akkurat denne dagen. Det var nok ikke alle som høsten 1981 trodde barneombudet skulle få en framtid. I dag tar vi det for gitt. Men la oss ikke glemme at den tiåringen vi i dag feirer, ble født i strid, en strid jeg selv hadde gleden av å delta i! Det var delte meninger både i departementene, på Stortinget og i organisasjonene. Med fem stemmers overvekt ble Lov om barneombud vedtatt. Like etter overtok en ny regjering med en statsminister som hadde gått inn for å legge det hele ned.

Men barnet har vist seg livskraftig. I dag er det både robust og pågående, bevisst sin egen betydning og plass i samfunnet. 80 - 90 % av befolkningen mener ombudet er nyttig og at det bør opprettholdes. Det interessante er at dette synet også deles av dem som ellers er på linje med de kreftene som gikk imot hele opprettelsen. Å oppnå en slik anerkjennelse er ingen selvfølge for en ung institusjon. Det tjener ombudet og dets medarbeidere til ære at dere har maktet å oppnå en slik sterk posisjon i folks bevissthet.

Jeg er ikke i tvil om at det i dag er en økt erkjennelse av at barn faktisk har en rett til å bli hørt.

Det er satt en tittel på min hilsen til ombudet i dag: Intensjonen - lever den ennå? Ja, det er hevet over enhver tvil! Formålet er enkelt og klart slått fast

i lovens første paragraf: Formålet er å bidra til å fremme barns interesser i samfunnet, både overfor det private og det offentlige.

Javel? Kunne ikke det samme sies om mange andre offentlige institusjoner? Behøver vi et eget organ for å ivareta barns interesser? Det var dem som hevdet at ombudet bare ville bli et nytt byråkratisk element, et supperåd uten betydning. Dette er motbevist. Jeg tror forklaringen er at barneombudet har fungert helt og fullt på barn premisser. Barneombudet har sett samfunnet fra barn synsvinkel. Det har ligget et klart etisk imperativ over alt hva ombudet har stått for: Barn først ... Barneombudets intensjoner er i tråd med de beste tradisjoner i vårt demokrati. Det å beskytte personer og grupper som ikke på egen hånd er i stand til å ivareta sine egne interesser. Barn trenger den ekstra støtten.

Intensjonen om å bedre barns vilkår og rettigheter opplever jeg er minst like levende i dag som for ti år siden. Vi har oppnådd resultater på en del felter der vi lå langt tilbake i 1981, f.eks, når det gjelder organiserte omsorgs- og tilsynsordninger for barn - og i barnevernet. Men det er ennå langt fram på andre områder.

Det første barneombudet, Målfrid Grude Flekkøy, har i sin oppsummering av virksomheten i årsrapporten for 1989 pekt på et sentralt særtrekk ved ombudets tilknytning og arbeidsform, nemlig dets uavhengighet. Ombudet er uavhengig av organisasjoner og departementer. Instruksjonsmyndigheten er begrenset til det som står i lov og instruks fastsatt av Stortinget. Innenfor det er ombudet selv suverent i sine prioriteringer av saker og uttalelser.

Så er da også "ombudsmann" av de få norske ord som i moderne tid har blitt tatt inn i andre språk. Dette dreier seg ikke om filologi, men betyr at vi har funnet en måte å ivareta felles interesser på som er blitt lagt merke til internasjonalt. Barneombudet er det siste av våre fem ombud. Også andre

land har vært opptatt av hvordan vi rent forvaltningsmessig har klart å sikre en så viktig posisjon. Ved opprettelsen av barneombudet var Norge et foregangsland. I løpet av det tiåret som er gått, har vi fått den nye FN-konvensjonen om Barns Rettigheter. Dette har på ny aktualisert spørsmålet i mange land om hvordan man best sikrer ordninger som gjør at konvensjonen kan følges opp.

Barneombudets frie stilling gjør det særlig egnet som barnas forsvarer i dobbelt funksjon: som talerør overfor myndigheter og som veileder og støttespiller for barna selv. Vi har et ombud som hverken skal forsvare politiske eller administrative vedtak, eller ta standpunkt i enkelt-konflikter mellom foreldre og foresatte.

De målbare resultatene er helt overveldende. Særlig de siste årene da det er tatt i bruk andre kanaler enn før, televerket og TV, har antall henvendelser vist at behovet for noen å snakke med eller til, er stort. Tilgjengelighet fra brukernes side har vært et viktig virkemiddel for å oppfylle de intensjoner vi hadde ved ordningen. Samtidig har ombudet selv sørget for kontakter med andre organer med en nettverksfunksjon på sitt område.

Ved jubileer skal vi også se framover. La oss glede oss over FN's konvensjon om barnets rettigheter. At over 150 statsledere møttes for å skrive under på et forpliktende 10-punktsprogram og en konkret handlingsplan med over 20 målsettinger for barn i 1990 årene, er et dramatisk bevis på en bevissthet om barns betydning og barns krav på et verdig liv. Det illustrerer en holdningsendring som kan få dyptgripende konsekvenser for barn over hele verden. Konvensjonen representerer en særlig utfordring til FN som verdensomspennende organisasjon; vil den klare å ivareta også de svakestes interesser? Den representerer en utfordring for det enkelte land som har ratifisert avtalen.

Barnas fremtid er sterkt avhengig av voksnes evne og vilje til samarbeid over grenser - i en verden som må løse helt andre og grunnleggende problemer enn de vi hadde i 1981 - ernæring, helse og elementær skolegang. Alle barn har de samme behov som våre har for trygghet, varme, omsorg og tillit.

Den første prøven blir om de politiske ledere tilpasser sine nasjonale planer til "Handlingsplanen" innen utgangen av dette året. Dette er et av løftene fra Barnetoppmøtet i september i fjor. Det er i slike situasjoner vi har bruk for barneombudets kritiske blikk og uavhengige vurderinger. Det kan vi alle trenge, skal dette bli "barnets århundre", slik Ellen Key sa det i år 1900.

Lykke til med jubileumsfeiringen og det neste tiår!